

KREDITORIŲ SUSIRINKIMAS IR KREDITORIŲ KOMITETAS, JŲ KOMPETENCIJA IR NUTARIMŲ PRIĖMIMO TVARKA

1. ĮMONĖS KREDITORIŲ SUSIRINKIMO VAIDMUO ĮMONĖS BANKROTO PROCESĖ

Bankroto procesas yra kolektyvinis procesas, kuris, nors ir prasideda kaip procesas dėl skolininko nemokumo fakto nustatymo, vėliau tampa kolektyviniu kreditorių reikalavimų tenkinimo iš skolininko, t. y. įmonės, turto mechanizmu. Bankroto procese siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, žinančių apie sunkią skolininko finansinę padėtį, o visų kreditorių finansinius reikalavimus ir interesus. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (Žin., 2001, Nr. 31-1010) (toliau – ĮBĮ) 21 str. 2 d. 1 p. nustatyta, kad kreditoriai, kurių reikalavimus patvirtino teismas, turi teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo teises. Taip sujungiami ir atstovaujami visų kreditorių interesai, nes įmonių bankroto procedūras vykdo ne pavieniai kreditoriai, o kreditorių visuma (kreditorių susirinkimas ar kreditorių komitetas, jeigu toks yra sudaromas). Kreditorių susirinkimas yra savotiškas kreditorių savivaldos organas, sprendžiantis su bankroto proceso eiga susijusius klausimus. Atskirų kreditorių teisės ginamos tik netiesiogiai, ginant kreditorių visumos teises.

2. TEISĖ DALYVAUTI ĮMONĖS KREDITORIŲ SUSIRINKIMUOSE

ĮBĮ 3 str. pateiktas įmonės kreditorių apibrėžimas. Vadovaujantis šiuo apibrėžimu, įmonės kreditoriai – tai turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus fiziniai ir juridiniai asmenys. Vis dėlto, vadovaujantis ĮBĮ nustatytu reguliavimu, tam, kad konkretus subjektas turėtų teisę dalyvauti įmonės kreditorių susirinkime, nepakanka vien to, kad jis yra įmonės kreditorius pagal ĮBĮ 3 str. pateiktą apibrėžimą. ĮBĮ tam tikrų teisių įgijimas siejamas su kitu juridiniu faktu – įsiteisėjusia teismo nutartimi, kuria atitinkamo kreditoriaus įmonei keliamas reikalavimas yra patvirtinamas ir kreditorius su savo reikalavimo teise yra įtraukiamas į kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą (toliau – kreditorių sąrašas). Taigi, vadovaujantis ĮBĮ 21 str. 2 d. 1 p., tik tie kreditoriai, kurių reikalavimus, keliamus įmonei, patvirtino teismas, ir kurie yra įtraukti į kreditorių sąrašą, turi teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo teises.

3. KREDITORIŲ AUTONOMIJOS PRINCIPAS

ĮBĮ nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad tik kreditorių visuma sprendžia tokius esminius su įmonės veikla susijusius klausimus, tęsti ar nutraukti įmonės ūkinę komercinę veiklą,

likviduoti įmonę ar sudaryti taikos sutartis ir kiti klausimai. Kreditorių visumos teisė spręsti įmonės reikalus – tai kreditorių autonomijos principo išraiška. Ši teisė yra įgyvendinama kreditorių balsų dauguma priimant nutarimus kreditorių susirinkime.

4. PIRMOJO KREDITORIŲ SUSIRINKIMO SUŠAUKIMAS

Pirmojo kreditorių susirinkimo sušaukimo tvarka reglamentuota ĮBĮ 22 str. Pirmasis kreditorių susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip per 30 darbo dienų nuo teismo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos. Pirmojo kreditorių susirinkimo sušaukimo klausimas išsprendžiamas toje pačioje nutartyje, kuria yra iškeliamą įmonės bankroto byla. Pirmąjį kreditorių susirinkimą šaukia teismas arba jo pavedimu – administratorius (ĮBĮ 22 str. 2 d.). Paprastai, jei teismas administratoriui paveda sušaukti pirmąjį kreditorių susirinkimą, toks pavedimas suformuojamas nutartyje, kurioje priimamas sprendimas iškelti bankroto bylą įmonei. Neatsižvelgiant į tai, kas šaukia pirmąjį kreditorių susirinkimą, pareigą, pasirūpinti, kad kreditoriai būtų tinkamai informuoti apie šaukiamą kreditorių susirinkimą, turi administratorius. Susidarius tokiai situacijai, kad po to, kai administratorius informavo kreditorius apie pirmąjį kreditorių susirinkimą, teismas patvirtina naują kreditorių, tai administratorius turi sudaryti sąlygas, kad naujai patvirtintas kreditorius turėtų galimybes dalyvauti pirmajame kreditorių susirinkime.

Pirmasis kreditorių susirinkimas turi išskirtinę (papildomą) kompetenciją, palyginus su kompetencija, kurią turi vėlesni kreditorių susirinkimai:

- a. pirmajame kreditorių susirinkime turi būti išrinktas kreditorių susirinkimo pirmininkas. Kol nėra jis nėra išrinktas, susirinkimui pirmininkauja administratorius (ĮBĮ 22 str. 1 d.);
- b. pirmasis kreditorių susirinkimas privalo nustatyti sumą, kuri turi būti sumokėta administratoriui už įmonės administravimą bankroto proceso metu (ĮBĮ 36 str. 4 d.);
- c. pirmasis kreditorių susirinkimas įgalioja kreditorių susirinkimo pirmininką įmonės vardu per 10 darbo dienų nuo kreditorių susirinkimo dienos sudaryti su administratoriumi pavedimo sutartį (ĮBĮ 23 str. 10 p.);
- d. pirmasis kreditorių susirinkimas privalo nustatyti kitų kreditorių susirinkimų šaukimo tvarką (ĮBĮ 22 str. 4 d.);
- e. pirmasis kreditorių susirinkimas turi svarstyti administratoriaus pateiktą pirmąją veiklos ataskaitą (ĮBĮ 11 str. 3 d. 25 p.).

5. KITŲ KREDITORIŲ SUSIRINKIMŲ SUŠAUKIMAS

Kitų kreditorių susirinkimų sušaukimo tvarką reglamentuoja ĮBĮ 22 str. Taip pat kreditorių susirinkimų šaukimo procedūros yra detalizuojamos pirmojo kreditorių susirinkimo patvirtintoje kreditorių susirinkimų šaukimo tvarkoje.

ĮBĮ 22 str. 3 d. nustatyta, kad kitus kreditorių susirinkimus šaukia teismas, administratorius arba kreditorių susirinkimo pirmininkas. Teisę, reikalauti sušaukti kreditorių susirinkimą, turi kreditorius (kreditoriai), kurio (kurių) reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip 10 procentų teismo patvirtintų visų kreditorių reikalavimų sumos.

Pirmojo kreditorių susirinkimo patvirtintoje kreditorių susirinkimų šaukimo tvarkoje detalai reglamentuojama kitų susirinkimų sušaukimo tvarka:

- a. pranešimo apie šaukiamą kreditorių susirinkimą būdas;
- b. prieš kiek dienų turi būti pranešta apie šaukiamą kreditorių susirinkimą;
- c. prieš kiek dienų turi būti pateikta šaukiamo kreditorių susirinkimo medžiaga;
- d. administratoriaus pareiga kreditorių susirinkimo pradžioje informuoti apie dokumentus, įrodančius, kad kreditoriams buvo pranešta apie šaukiamą kreditorių susirinkimą;
- e. pakartotinio susirinkimo šaukimo tvarka.

6. SUBJEKTŲ, TURINČIŲ TEISĘ DALYVAUTI KREDITORIŲ SUSIRINKIME, KATEGORIJOS

Vadovaujantis ĮBĮ 21 str. 2 d. 1 p., teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo teises turi tie kreditoriai, kurių reikalavimus, įsiteisėjusia nutartimi patvirtino teismas. Subjektai, turintys teisę dalyvauti kreditorių susirinkime, skirstytini į dvi kategorijas: asmenys, turintys teisę balsuoti; asmenys, kreditorių susirinkimuose dalyvaujantys be balsavimo teisės:

- a. teisę balsuoti kreditorių susirinkime turi kreditoriai, kurių reikalavimai yra patvirtinti įsiteisėjusia teismo nutartimi;
- b. teisę dalyvauti kreditorių susirinkime be balsavimo teisės turi įmonės savininkas (-ai) ar įgalioti asmenys, administratorius ir savivaldybės, kurios teritorijoje yra įmonės nekilnojamas turtas, įgaliotas atstovas.

7. KREDITORIŲ SUSIRINKIMO KOMPETENCIJA IR FUNKCIJOS

Pagal ĮBĮ nuostatas, kreditorių susirinkimui yra pavesta spręsti esminius su įmonės veikla susijusius klausimus, taip pat spręsti klausimus, susijusius su administratoriaus veikla. Tokiu būdu įmonės kreditoriai įgyvendinta kreditorių autonomijos principą. Jei įmonės bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka, tokiu atveju kreditorių susirinkimas įgauna ypač didelius įgaliojimus –

tada jis sprendžia visus teismo kompetencijai priskirtus klausimus. Dėl šių priežasčių, kreditorių susirinkimo kompetencija ir vykdomos funkcijos skirstytinos į tris kategorijas:

a. kompetencija dėl esminių įmonės veiklos klausimų. Įgyvendinant šią kompetenciją, kreditorių susirinkimas vykdo tokias funkcijas:

- i. sprendžia dėl įmonės ūkinės komercinės veiklos vykdymo (ĮBĮ 23 str. 6 p.);
- ii. priima nutarimą dėl taikos sutarties sudarymo (ĮBĮ 23 str. 12 p.);
- iii. priima nutarimą vykdyti bankroto procedūras ne teismo tvarka (ĮBĮ 12 str. 4 p.);
- iv. siūlo teismui taikyti įmonės likvidavimo procedūrą (ĮBĮ 23 str. 15 p.);
- v. tvirtina įmonės turto pardavimo kainą ir įmonės bankroto proceso metu sudarytas metines įmonės finansines ataskaitas (ĮBĮ 23 str. 5 p.).

b. kompetencija dėl administratoriaus veiklos. Įgyvendinant šią kompetenciją, kreditorių susirinkimas vykdo tokias funkcijas:

- i. tvirtina administravimo išlaidų sąmatą, įskaitant ir administratoriaus atlyginimą (ĮBĮ 23 str. 5 p.);
- ii. nustato pagal pareigybes darbuotojų, kurie dirbs įmonės bankroto proceso metu, skaičių (ĮBĮ 23 str. 7 p.);
- iii. sprendžia įmonės kolektyvinės sutarties veikimo ribojimo klausimus (ĮBĮ 23 str. 8 p.);
- iv. tvirtina administratoriaus veiklos ataskaitą (ĮBĮ 23 str. 4 p.);
- v. nagrinėja skundus dėl administratoriaus veiksmų (23 str. 3 p.);
- vi. kreipiasi į teismą dėl administratoriaus pakeitimo (kreditorių susirinkimo pirmininkas, kreipdamasis į teismą dėl administratoriaus atstatydinimo, turi pasiūlyti kito administratoriaus kandidatūrai. Siūlomo administratoriaus kandidatūrai turi pritarti kreditorių susirinkimas) (ĮBĮ 23 str. 13 p.).

c. kompetencija, kai bankroto procesas vykdomas ne teismo tvarka. Tokiu atveju, vadovaujantis ĮBĮ 23 str. 16 p., kreditorių susirinkimas priima nutarimus, kuriuos bankroto proceso teisme nagrinėjimo atveju priimtų teismas. Tokiu atveju kreditorių susirinkimas įgyja plačią kompetenciją ir atlieka funkcijas, kurios priskirtinos teismui.

8. KREDITORIŲ SUSIRINKIMO NUTARIMŲ PRIĖMIMO TVARKA

Kreditorių susirinkimo nutarimų priėmimo tvarka ir pakartotinio kreditorių susirinkimo nutarimų priėmimo tvarka yra nustatyta ĮBĮ 24 str. ĮBĮ 21 str. 1 d. įtvirtinta kreditoriaus teisė dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo interesus. Kreditoriaus turimi balsai ir jo galimybės balsuojant daryti įtaką kreditorių susirinkime priimamiems sprendimams priklauso nuo konkretaus

kreditoriaus reikalavimo dydžio įmonei. Kreditorių susirinkime kreditoriai gali balsuoti, arba dalyvaudami susirinkime (asmeniškai arba per įgaliotą asmenį), arba raštu pareikšdami nuomonę (už ar prieš). Kreditorių susirinkimo nutarimas laikomas priimtu, jei už jį balsavo kreditoriai, kurių teismo (jei bankroto procesas atliekamas ne teismo tvarka – kreditorių susirinkimo) patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos (ĮBĮ 24 str. 1 d.). Taigi bendroji taisyklė dėl kreditorių susirinkimo kvorumo ir nutarimų priėmimo yra tokia – nutarimas priimamas, jei „už“ nutarimą balsuoja kreditoriai, atstovaujantys daugiau kaip pusę visų įmonės kreditorinių reikalavimų, patvirtintų teismo nutartimi (jei bankroto procesas atliekamas ne teismo tvarka – kreditorių susirinkimo), sumos. ĮBĮ yra nustatytos išimties iš bendrosios taisyklės, t. y.:

a. kreditorių susirinkimo pirmininku laikomas išrinktas tas asmuo, už kurį balsavo kreditoriai, kurių patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų susirinkime dalyvaujančių kreditorių patvirtintų reikalavimų sumos (ĮBĮ 22 str. 1 d.);

b. kai kreditorių susirinkimo pirmininkas renkamas iš kelių asmenų, išrinktu asmeniu laikomas tas, už kurį balsavusių kreditorių patvirtintų reikalavimų suma yra didžiausia (ĮBĮ 22 str. 1 d.);

c. nutarimą bankroto procedūras vykdyti ne teismo tvarka gali priimti kreditorių susirinkimas, jeigu šiam nutarimui atviru balsavimu pritarė kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip 3/4 visų įmonės turimų įsipareigojimų, įskaitant ir tuos, kurių mokėjimo terminai nepasibaigę, sumos, esančios nutarimo priėmimo dieną (ĮBĮ 12 str. 4 d.).

Jei kreditorių susirinkimo nutarimui priimti balsų nepakako, administratorius per 15 dienų sušaukia pakartotinį susirinkimą (ĮBĮ 24 str. 2 d.). Pakartotiniame kreditorių susirinkime nutarimas laikomas priimtu, kai už jį balsavo kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų susirinkime dalyvavusių kreditorių patvirtintų reikalavimo sumos (ĮBĮ 24 str. 3 d.). Pakartotinio kreditorių susirinkimo metu taikoma kvorumo ir nutarimų priėmimo taisyklė yra tokia – „už“ nutarimą turi balsuoti daugiau nei pusę visų susirinkime dalyvaujančių balsų. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad pakartotinis kreditorių susirinkimas turi teisę priimti nutarimus tik pagal ankstesniojo susirinkimo darbotvarkę, išskyrus nutarimus dėl įmonės bankroto proceso ne teismo tvarka ir dėl taikos sutarties (ĮBĮ 24 str. 2 d.). Teisės klausimus, kylančius dėl pakartotinio kreditorių susirinkimo sušaukimo tvarkos, yra išnaginę Lietuvos apeliacinis teismas 2008-02-04 nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-162/2008.

9. KREDITORIŲ SUSIRINKIMO NUTARIMŲ GINČIJIMAS

Vadovaujantis ĮBĮ 24 str. 4 d., kreditorių susirinkimo nutarimai yra privalomi visiems įmonės kreditoriams. Vis dėlto nutarimas, prieštaraujantis ĮBĮ ar kitų teisės aktų nuostatoms, gali būti apskūstas bankroto bylą nagrinėjančiam teismui. Teisę apskūsti kreditorių susirinkimo nutarimą teismui turi kreditorius, manantis, kad buvo pažeistos kreditoriaus teisės, ne vėliau kaip per 14 dienų nuo dienos, kurią kreditorius sužinojo ar turėjo sužinoti apie nutarimo priėmimą (ĮBĮ 24 str. 5 d.). Nors ĮBĮ 24 str. 5 d. nuostatoje nesuformuluota teisės administratoriui skūsti teismui kreditorių susirinkimo (nutarimo) sprendimus, tačiau tai kyla iš administratoriaus, kaip specialaus bankroto teisės subjekto, turinčio specialią įstatymo jam suteiktą kompetenciją, teisinės padėties ir yra vienareikšmiškai pripažįstama teismų praktikoje (pvz. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010-12-13 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-508/2010). Dėl šių priežasčių teisę, kylančią iš ĮBĮ 24 str. 5 d., apskūsti kreditorių susirinkimo nutarimą teismui, turi i) administratorius, manantis, kad priimtu nutarimu buvo pažeistos administratoriaus teisės (pvz. nutarimas dėl administravimo išlaidų patvirtinimo); ii) administratorius, manantis, kad priimtu nutarimu buvo pažeistos įmonės teisės (pvz. nutarimas, įpareigojantis administratorių apeliacine tvarka neginčyti tam tikro teismo sprendimo).

Teismas, nagrinėdamas skundus dėl kreditorių susirinkimų nutarimų teisėtumo, patikrina ar buvo laikytasi ĮBĮ ir kreditorių susirinkimo nustatytos susirinkimo sušaukimo tvarkos, kreditorių dalyvavimo (kvorumo) tvarkos, darbotvarkės klausimų nagrinėjimo tvarkos, balsavimo ir nutarimų priėmimo tvarkos ir kitus klausimus.

10. KREDITORIŲ KOMITETO SUDĖTIS IR KOMPETENCIJA

Kreditorių susirinkimas, siekdamas palengvinti ir paspartinti kreditorių susirinkimo kompetencijai priskirtų klausimų sprendimą, vadovaudamasis ĮBĮ 25 str. 1 d., gali išrinkti kreditorių komitetą. Kreditorių komitetą gali išrinkti pirmasis arba kiti kreditorių susirinkimai. Kreditorių komiteto sudėtis (ĮBĮ 25 str. 1 d.):

- i. kreditorių komitetą turi sudaryti ne mažiau kaip 5 nariai;
- ii. kreditorių susirinkimo pirmininkas yra kreditorių komiteto pirmininku;
- iii. kreditorių komiteto nariu turi būti išrinktas bent vienas asmuo, kuris yra įgaliotas ginti su darbo santykiais susijusius reikalavimus, jeigu įmonė turi tenkinti darbuotojų reikalavimus, susijusius su darbo santykiais, reikalavimus atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe.

Kreditorių komiteto kompetencijos ribas nustato jį išrinkęs kreditorių susirinkimas. Kreditorių komitetui gali būti perduotos arba tik kai kurios, arba iš esmės visos kreditorių susirinkimo teisės ir įgaliojimai. Kreditorių komiteto funkcijos (ĮBĮ 25 str. 2 d.):

- i. kontroliuoti kaip vyksta bankroto procesas;
- ii. kontroliuoti administratoriaus veiklą;
- iii. ginti kreditorių interesus laikotarpiais tarp kreditorių susirinkimų.

Kreditorių komitetas nutarimus turi priimti neperžengdamas jam suteiktų teisių ir įgaliojimų ribas, nepažeisdamas nustatytos tvarkos (ĮBĮ 25 str. 3 d.). Kreditorių komiteto nutarimų priėmimo tvarka (ĮBĮ 25 str. 4 d.):

- i. vienas narys turi vieną balsą;
- ii. kreditorių susirinkimo kvorumas yra daugiau nei pusė jų narių;
- iii. nutarimai priimami paprasta balsų dauguma, jei balsai pasidalina po lygiai, sprendžiamasis yra pirmininko balsas;
- iv. kreditorių komitetas privalo apie visus priimtus sprendimus, kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka, informuoti visus įmonės kreditorius.

ĮBĮ nereglamentuoja galimybės ginčyti kreditorių komiteto nutarimų klausimo. Įvertinus tai, kad kreditorių komitetas veikia kreditorių susirinkimo pavedimu ir nustatyta tvarka, kreditorių komiteto nutarimams ginčyti taikoma tokia pati tvarka kaip ir ginčyti kreditorių susirinkimų nutarimus.